

ledare

Förskolan har fått ett tydligare och mer omfattande jämställdhetsuppdrag. Trots att forskningsstödet är starkt och erfarenheterna många fortsätter frågan att väcka debatt. Nu behövs fortbildning.

Karin Södergren

Karin Södergren
tf chefredaktör

Arbetslaget ska inspirera och utmana barnen att bredda sina förmågor och intressen på ett sätt som går utöver könsstereotypa val.

Formuleringen i förskolans nya läroplan fick Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch Thor att gå i taket och prata om genusflum.

Det handlar alltså inte längre om att det ska finnas valmöjligheter. Att barnen ska få välja själva vad de vill leka med. Istället ska

personalen fungera som politiskt korrekta övervakare och gripa in om barnen leker fel, sa hon i sitt sommartal i augusti.

Flera debattörer hakade på.

Frågan är hur genomtänkt det är att korrigera barnens lek för att förverkliga politiska visioner. Är vi inte inne på en farlig väg mot övervakning och kontroll, frågade sig krönikören Michaela Abercrombie Simpson i Fokus i september och jämförde förskolans nya läroplan med 1930-talets socialpolitik som syftade till att skapa människor ”av bättre kvalitet”. Och därifrån är steget inte långt till alla totalitära

ideologiers mål: att skapa en ny idealmänniska, skrev hon.

I Dagens Samhälle uppmanade debattören Anna Ekelund Nachman förskollärarna att *lära barnen hyfs och matte i stället för att nedvärdera de flickor och pojkar som vill vara kvar i sina traditionella könsroller.*

Debattgrytan puttrade vidare på svag värme under hösten. I oktober klev så äntligen en förskollärare in på scenen och gav svar på tal. *Genuspedagogik handlar inte om att ta bort könsstereotypa leksaker eller att tvinga tjejer att leka med bilar och killar med dockor, skrev Linda Palm i en debattartikel i Lärarnas tidning och fortsatte:*

Det handlar om att ge alla barn samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter oavsett kön eller könsidentitet. Det handlar om att bemöta alla barn utifrån deras behov, viljor och egenskaper. Det handlar om att se bortom könsnormer och genusstrukturer som begränsar.

JÄMSTÄLLDHETSUPPDRAGET formulerades första gången i läroplanen 1998 när förskolan blev en egen skolform. Sedan dess har uppdraget förtydligats och förstärkts flera gånger, nu senast i september med Lpfö 18.

MARIANNE LILJENBERG

Olika forskningsprojekt kring jämställdhet i förskolan har avlöst varandra i mer än trettio år. I en forskningsöversikt från Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet slås fast att den vetenskapliga grunden för genusarbete i förskolan både är bred och stabil.

De pedagogiska metoderna har skiftat genom åren. På 1980-talet gick förskolorna Tittmyran och Björntomten utanför Gävle i bräschen för den så kallade kompensatoriska pedagogiken. Där ligger fokus på att pojkar ska träna sig i att lyssna och blir mer omhändertagande och flickor på att synas och höras mer. En annan modell är den så kallade toleranspedagogiken där allas lika värde betonas. I den könsneutrala pedagogiken kan namnen i en saga bytas ut eller nallen kallas för "hon" eller "hen". Den normkritiska eller normmedvetna pedagogiken, som hålls högt i dag, synliggör och ifrågasätter de normer och maktstrukturer som vi ofta är omedvetna om. Förutom kön är andra aspekter, som etnicitet, ålder och hudfärg, också viktiga.

Men att arbeta med jämställdhet i praktiken är inte alltid lätt. Klara Dolks avhandling *Bångstyriga barn – Makt,*

normer och delaktighet i förskolan från 2014 problematiserar arbetet på en normmedveten förskola. Där såg hon barn som blev missförstådda när de gjorde självständiga eller könsöverskridande val, barn som revolterade mot försöken att styra dem och vuxna som verkade omedvetna om sina egna könsstereotypa beteenden och attribut.

EN GRANSKNING SOM gjordes förra året av Skolinspektionen visar att det finns ett stort utbildningsbehov kring jämställdhet i förskolan. På tre av fyra förskolor uppger personalen att de saknar kompetens att arbeta med uppdraget. På reflektionstiden tas aspekten inte ens upp. Personalen uppmuntrar inte pojkar och flickor att bredda sina intressen och drygt tre fjärdedelar av förskolecheferna tar inte upp genus i sitt pedagogiska ledarskap.

Varför är frågan viktig? Den starka kopplingen mellan en mängd samhällsproblem och osunda attityder talar sitt tydliga språk. Sexuella övergrepp, kvinnomisshandel, löneskillnader mellan män och kvinnor, den psykiska ohälsan ... Listan kan göras lång.

Att jämställdhetsarbete på förskolor gör nytta visar en studie från Uppsala

universitet och University of Wisconsin-Madison i USA: *Early preschool environments and gender: Effects of gender pedagogy in Sweden* som kom förra året. Barn som går i förskolor med normmedveten pedagogik gör mindre könsstereotypa antaganden än andra barn. De är också mer intresserade av att leka med nya barn av motsatt kön.

För att läroplanens ideal ska ha en chans att bli verklighet behöver förskolans arbetsmiljö förbättras. Så länge barngrupperna är orimligt stora och förskollärarna för få kan Ebba Busch Thor sannolikt andas ut. Med utmattade förskollärare kommer inte mycket att förändras.

Kanske är det inte en slump att förskolan och skolan, två av de största kvinnodominerade arbetsplatserna, ligger högt upp på listan över de mest stressiga jobben. Kanske finns det ett samband mellan lärares sjukstatistik och den bristande jämställdheten i Sverige?

FÖR ÖVRIGT anser jag att det är dags för politikerna att göra något åt skolegregationen. Inför central antagning av elever och krav på blandad elevsammansättning. Reducera vinstuttagen och skrota den individuella skolpengen. Men gör framför allt något åt grundproblemet: vårt segregerade samhällsbygge.